

Sterftepercentage bij aflammen 'Low-input systeem' nog te hoog

J. de Boer (PR)

Ook in het tweede jaar blijkt bij de oorspronkelijke werkwijze rondom het aflammen het sterftepercentage te hoog te zijn in het 'low-input systeem'. De verwachting was dat door een evenrediger leeftijdsopbouw en het verlagen van het geboortegewicht door het sturen van het grasaanbod de sterfte met 5 tot 8% verlaagd kon worden. Dit doel is niet gerealiseerd. Halverwege de aflamperiode zijn daarom enkele aanpassingen gedaan die zeer effectief lijken te zijn: het sterftepercentage binnen 24 uur daalde van 23 naar 4%!

De oaien zijn begin december onder winterse omstandigheden gedekt.

Hoog drachtigheidspercentage

Op 5 december zijn zes Texelse rammen toegelaten bij 177 Blessumer oaien, waarvan 40 eerstejaars oaien (23%). Net als vorig jaar werd een korte dekperiode verwacht. Tegen de verwachting in werd een groot aantal oaien niet in de eerste cyclus gedekt. Achteraf bleek dat deze oaien al begin september gedekt waren door

"eigen" nakomelingen. De ramlammeren waren toen ruim vier maanden oud maar door de hoge groei vroeg geslachtsrijp. In totaal hebben er 173 oaien geworpen. Het drachtigheidspercentage per toegelaten ooi komt daarmee uiteindelijk op 98%.

Achteraf bleken er 71 oaien gedekt te zijn voor de toelatingsperiode. Van de resterende 106 oaien werden zeven oaien na de eerste cyclus gedekt zodat 93% van de oaien binnen 17 dagen gedekt is. De dekperiode was dus net als vorig jaar zeer kort.

De voortijdig gedekte oaien zijn in januari opgesteld. De lammeren van deze oaien zijn gevoerd met gras/klaver kuil en krachtvoer en afgezet als zuiglam. De oaien zijn na de zoogperiode weer ingeschaard in het 'low-input systeem'.

Compacte aflamperiode

Een korte dekperiode betekend een kort aflamseizoen. Binnen drie weken lamden 90% van de oaien met een duidelijke piek in week 19 (zie figuur 1).

Een kort aflamseizoen geeft voordeel ten aanzien van de tijd die nodig is voor de controle rondom het aflammeren. Ook blijft de beweidingduur van de percelen waarop het lammeren plaats vindt beperkt.

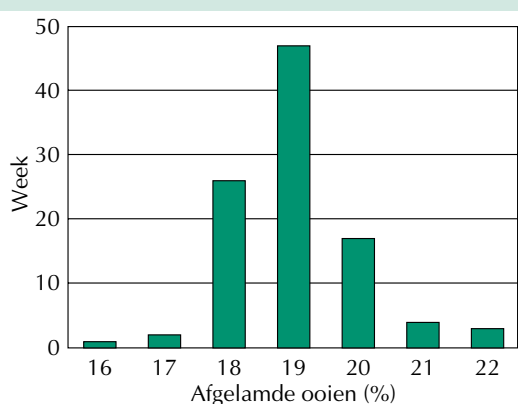
Verder is de uniformiteit binnen de koppel groter, dit levert weer voordelen op bij het spenen en het afleveren.

Het omweiden tijdens de aflamperiode heeft op dezelfde wijze plaatsgevonden als vorig jaar (zie Praktijkonderzoek 95. nr.5.)

Worpgrootte en geboortegewicht

De geboortegewichten en worpgrootte van de oaien die in de weide afgelamd hebben staan weergegeven in tabel 1. Het betreft hier de geboortegewichten van de geboren lammeren (dood en levend).

Figuur 1 Percentage afgelamde oaien per week

Tabel 1 Worpgrootte (geboren lammeren per afgelamde ooi) en geboortegewicht (kg)

Worpnummer	1	2	>=3	Gem.
Worpgrootte	1,75	2,26	2,44	2,13
Geboortegewicht				
- ramlam	4,0	4,7	4,6	4,4
- ooilam	3,9	4,4	4,3	4,3

De geboortegewichten liggen op hetzelfde niveau als 1995. Ondanks het lagere grasaanbod (meer ooiën per ha en de strenge winter) en het afstemmen van de conditie van de ooiën op het stadium van de dracht zijn we niet in staat geweest om de geboortegewichten van de lammeren te verlagen. De ramlammeren wogen gemiddeld 4,4 kg en de ooilammeren 4,3 kg. Op het kernfokbedrijf in Blessum liggen de geboortegewichten op een vergelijkbaar niveau. Voor de levend geboren ram- en ooilammeren is dat respectievelijk 4,4 en 4,2 kg.

Veel hulp nodig tijdens aflammen

Bij de start van het aflamseizoen zijn dezelfde richtlijnen voor hulp en toezicht tijdens het aflammeren gehanteerd als vorig jaar. Overdag werd om de drie uur (in totaal zes maal) gekeken of er schapen geholpen moesten worden bij het aflammen. Van 22.00 tot 6.00 uur was er geen toezicht. Een ooi waarbij tijdens de voorgaande controle geconstateerd werd dat die aan het aflammen was, mocht bij de daarop volgende controle indien nodig geholpen worden. Met dit protocol bleek ook in 1996 het percentage schapen dat enige hulp nodig had op 40% te liggen. In de periode zonder toezicht (22.00 tot 6.00) heeft 36% van de ooiën afgelamd. De gevolgde werkwijze heeft ook in 1996 geleid tot

een hoge sterfte rondom de geboorte. In tabel 2 wordt de sterfte tot 14 dagen na de geboorte per worpnummer weergegeven.

Uit de tabel blijkt dat met name de sterfte van lammeren bij de eersteworps ooiën erg hoog is, de totale sterfte tot 14 dagen is 46%. De sterfte tot 24 uur is gemiddeld 23% en de totale sterfte 30%. In 1995 was de sterfte binnen 24 uur 19% en was de gemiddelde sterfte tot 14 dagen 25%. De weersomstandigheden waren dit voorjaar ongunstiger (langdurige neerslag) dan in 1995.

Protocol rondom geboorte aangepast

Gezien de hoge sterfte in beide jaren is besloten het protocol rondom de geboorte aan te passen. Deze wijziging hield het volgende in:

- Eénmaal extra toezicht om 3.00 uur
- Er mag dan ook direct hulp worden verleend (alleen tijdens de nacht)
- De ooi mag met haar lammeren worden opgesloten in een schuilhokje van bijvoorbeeld stobalen afhankelijk van de vitaliteit, geboortegewicht e.d. is dit voor maximaal één dag. Op de Waiboerhoeve zijn hiervoor kalveriglo's gebruikt.
- Als een ooi overdag aflamt, wordt afhankelijk van weersomstandigheden en vitaliteit van lammeren en ooi bekeken of het nodig is om gebruik te maken van een iglo.

Tabel 2 Sterfte per worpnummer en het gemiddelde vóór aanpassing van het protocol

Worpnr.	geboren lammeren	Sterftepercentage tot 14 dagen		
		dood < 24 uur	dood >24 uur	totaal
1	45	38	9	46
2	58	14	7	21
3	24	21	8	29
>=4	10	10	0	10
Gem.	137	23	7	30

Tabel 3 Sterfte per worpnummer na aanpassing van het protocol

Worpnr.	geboren lammeren	Sterftepercentage tot 14 dagen		
		dood < 24 uur	dood >24 uur	totaal
1	18	6	6	11
2	28	0	7	7
3	11	0	9	9
>=4	21	10	5	14
Gem.	78	4	6	10

Tabel 4 Sectieresultaten doodgeboren en gestorven lammeren (aantal en percentage van het aantal geboren lammeren)

Doodsoorzaak	Aantal	Percentage
Geen duidelijke oorzaak	16	7
Verstikking	14	7
Uitputtingsverschijnselen/ondervoeding	12	6
Verwerpen (toxoplasmose)	3	1
Ontstekingen/infectie/uitwendig geweld	4	2
Totaal	49	23

Deze aanpassing had een groot effect op de overlevingskans van de lammeren. De sterfte binnen 24 uur nam af van 23% tot 4% en de sterfte tot 14 dagen daalde van 30 naar 10%. In tabel 3 staan de sterftepercentages tot 14 dagen na aanpassing van het protocol.

Doodsoorzaak lammeren

Op alle gestorven lammeren is sectie verricht door de Gezondheidsdienst voor Dieren in Noord-Nederland.

In tabel 4 staan de uitslagen van de lammeren die binnen 14 dagen gestorven zijn.

Ook dit jaar is het percentage lammeren wat sterft door verstikkingen/verbloedingen hoog, nl. 7% (1995 5%). Deze lammeren sterven vooral tijdens de geboorte of vlak daarna. Meer toezicht tijdens de aflamperiode en het eerder verlenen van hulp kan dit percentage verlagen. Uitputtingsverschijnselen en ondervoeding treden op in de periode na 24 uur. De gemiddelde leeftijd van de lammeren gestorven aan deze doodsoorzaak was 3,5 dag. Een betere moederlambinding kan bijdragen tot verlagings van dit percentage. Het aantal lammeren gestorven door verwerpen is dit jaar slechts 1% (drie lammeren uit 215 geboren lammeren). In 1995 was de sterfte door abortus 10%. Verwerpen of zwakke lammeren door toxoplasmose is daarom niet een mogelijke oorzaak voor de hoge sterfte rondom de geboorte.

Perspectief

Een aanpassing van het protocol rondom het aflammeren waardoor er iets meer toezicht en aandacht voor de ooi en haar lammeren is in de eerste 24 uur, zal gezien de ervaring in 1996 leiden tot een belangrijke afname van de sterfte binnen 24 uur en mogelijk in de periode van 24

Meer hulpverlening bij de geboorte zorgde voor verlagings van het sterftepercentage.

uur tot 14 dagen. De verwachting is dat de lammersterfte zich dan gaat bevinden op een percentage dat vergelijkbaar is met de deeladministratie van het LEI-DLO. Dit gemiddelde schommelt tussen de 11 en 14%. De vraag die daarbij gesteld moet worden is in hoeverre alle lammeren meegenomen zijn bij de berekening van dit landelijk gemiddelde.

Het sturen van het geboortegewicht via gewicht en conditie van de ooien tijdens de dracht heeft geen verlaging van het geboortegewicht tot gevolg gehad. Er kunnen daarom vraagtekens worden gesteld rondom de praktische mogelijkheden om het geboortegewicht te verlagen, mogelijk is de gras/klover opname in de laatste maand van de dracht veel meer bepalend voor het geboortegewicht van de lammeren dan een lagere opname in de tweede en derde maand van de dracht. Maar juist aan het eind van de dracht zijn de mogelijkheden voor het beperken van de voeropname gering (slepemde melkziekte, melkproductie ooi tijdens de zoogperiode, en consequenties voor de groei van de gras/klover weiden).

te, melkproductie ooi tijdens de zoogperiode, en consequenties voor de groei van de gras/klover weiden).

De lammeren wogen bij de geboorte ruim vier kilo.